

✦ КРИТЕРИЈУМИ ВРЕДНОВАЊА И ОЦЕЊИВАЊА У НАСТАВИ СРПСКОГ ЈЕЗИКА И КЊИЖЕВНОСТИ ✦

На основу Правилника о оцењивању ученика у средњем образовању и васпитању ("Сл. гласник РС" бр. 10/2024), Закона о средњем образовању и васпитању („Сл.гласник РС“ бр. 55/2013, 101/2017, 27/2018 – др.закон, 6/2020, 52/2021, 129/2021, 129/2021 – др.закон и 92/2023) и на препоруку критеријума за оцењивање Друштва за српски језик и књижевност подружница Краљево, стручно веће за српски језик и књижевност Гимназије у Врњачкој Бањи доноси следеће критеријуме и инструменте оцењивања за наставни предмет српски језик и књижевност:

„Оцена је описна и бројчана.

Праћење развоја и напредовања ученика у достизању исхода и стандарда постигнућа, као и напредовање у развијању компетенција у току школске године обавља се формативним и сумативним оцењивањем. Формативно и сумативно оцењивање део су јединственог процеса оцењивања заснованог на унапред утврђеним критеријумима.“ (чл. 3 Правилника о оцењивању у средњој школи)

I Формативно оцењивање

Оцена из српског језика и књижевности представља (чл. 4 Правилника о оцењивању у средњој школи): „објективну и поуздану меру остварености прописаних циљева, исхода учења, стандарда постигнућа и развијених компетенција, као и напредовања и развоја ученика и показатељ је квалитета и ефикасности заједничког рада наставника, ученика и школе у целини.

Оцена је јавна и саопштава се ученику одмах по спроведеном поступку оцењивања, са образложењем. Оценом се изражава:

- 1) оствареност циљева, као и прописаних, односно прилагођених стандарда постигнућа, достизање исхода и степена развијености компетенција у току савладавања програма предмета;
- 2) ангажовање ученика у настави;
- 3) напредовање у односу на претходни период;
- 4) препорука за даље напредовање ученика.“

1. Оствареност циљева и стандарда постигнућа, достизање исхода и степена развијености компетенција оцењује се писменим и усменим проверама знања.

1.1. Писмене провере знања

Ученику је током писане провере знања забрањена употреба недопуштених средстава (мобиљни телефони, електронски/дигитални сатови, бубице, свеске, пушкице, књиге) и преписивање. Уколико наставник примети на часу употребу оваквих средстава против ученика се покреће васпитно-дисциплински поступак који означава тежу повреду радних обавеза ученика по ЗОСОВЗ 17 члан 83. *Став 7. употреба мобилног телефона, електронског уређаја и другог средства у сврхе којима се угрожавају права других или у сврху преваре у поступку оцењивања*

Ради планирања рада и даљег праћења напредовања ученика, наставник на почетку школске године процењује степен развијености компетенција ученика у оквиру одређене области, предмета, модула или теме од значаја за наставу у тој школској години (у даљем тексту: иницијално процењивање) (чл. 13 Правилника о оцењивању у средњој школи).

На основу Плана и програма наставе српског језика и књижевности за гимназије у сваком разреду обавезна су четири школска писмена задатка. Израда школског писменог задатка, по правилу, траје два часа. Исправак школског писменог задатка траје два часа: колективна исправка и индивидуална исправка. Теме за писмене задатке из програма наставе књижевности усклађују се са наставним планом и програмом који је обрађен у претходном периоду. Теме за писмене задатке одређује предметни наставник и дужан је (предметни наставник) пре израде писменог задатка да да смернице и оквирне области/тематске целине или области из којих се ради писмени задатак. Вредновање школских писмених задатака врши се на основу важнијих елемената писаног изражавања и у складу се њима се изражава бројчана оцена.

При прегледању писменог задатка, узима се у обзир:

- ✓ Одговор на тему: потпун (развијен и доведен до краја), непотпун (основна идеја недоречена или

недовољно јасно и прегледно саопштена) или је одговором тема промашена (грађа или њени делови нису у вези са темом, односно веза је врло лабава).

✓ Избор и распоред грађе: колико су појединости које садржи састав значајни за тему на коју ученик њима одговара и колико је у њему добило места оно што је битно, а колико оно што је небитно, узгредно и споредно.

✓ Развој мисли: да ли је свака реченица увек нова мисао, без таутологије (сем кад она има стилско оправдање), развијају ли се мисли у саставу прогресивно, напредујући према пуном одговору на тему.

✓ Реченица: прати се довршеност мисли коју она изражава, њена јасноћа, ред речи, исправност облика у којима су употребљене, употреба интерпункције и поштовање других правописних правила.

✓ Стил: узорна стилска обележја се остварују у складној композицији, богатству и чистоти лексике и у синтаксичкој јасноћи и допадљивој једноставности обликовања исказа.

✓ Граматичка и правописна нормативност

✓ Уредност: узоран рукопис (читкост, правилна ортографија, слова једнаке величине, потребан размак између речи и реченица, и сл.), осећај за простор (однос заглавља, наслова и текста, нов ред, и др.) и општа уредност (без прецртаних, брисаних или накнадно дописаних речи и сл.).

✓ Писмени задаци су провера савладаности писменог изражавања ученика и подразумевају учеников самостални рад. Уколико наставник утврди да је ученик преписао (плагирао) туђ рад у било којој мери, сматра се да ученик није одговорио на задатак и добија оцену недовољан (1).

✓ Наставник је дужан да укаже на изворе одакле је рад преписан (слика екрана, линк, са датумом када је погледан од стране наставника), и да на тај начин документује преписано. Задатак се може сматрати преписаним иако наставник није утврдио да се преписивање десило употребом недозвољених средстава, већ је научен напамет или на други начин. Уколико наставник нађе два (или више) иста задатка код различитих ученика, како садржински или по сличним грешкама, сматра се да ученици нису написали задатак без обзира ко је од кога преписао и задатак се за те ученике понавља.

✓ У складу са глобалним и оперативним плановима наставника, могу се организовати и други облици писмених провера знања: контролни задаци, полугодишњи тест/ови, писмене вежбе и сл.

Приликом оцењивања писмених задатака ваља вредновати следеће елементе, који могу бити изражени посебном оценом, или бодовним системом, али без обавезе наставника да укључује било какво сумативно оцењивање.

Скала вредновања писменог задатка

		ОЦЕНА	БОДОВИ
САДРЖАЈ	- Ученик је добро одабрао примере којима може да аргументује став о задатој теми; - Грађа је богата и адекватна.	5-4	1-30
	- Основна теза (став, поглед на тему) није представљена у довољној мери јасно; - Недовољно грађе (непоткрепљено, уопштено).	3	
	- Основна идеја није саопштена; - Грађа или њени делови нису у вези са темом, односно недовољно исказана (кохерентна) повезаност текста; - Садржаји се везују за препричавање фабуле.	1-2	
К О М	- Грађа је организовано изложена; - Одабрана грађа има видљиву и логичку језичко – смисаону повезаност; - Подела грађе на делове (пасусе, тј. увод, разраду и закључак) је сврсисходна; - Свака реченица је нова мисао, без понављања;	5-4	1-20

П О З И Ц И Ј А	- Мисли се развијају прогресивно, напредујући према пуном одговору на тему;		3
	- Логичност редоследа излагања није поштована у довољној мери; - Подела грађе на делове (пасусе, тј. увод, разраду и закључак) је са мањим одступањима; - Мисли се не развијају прогресивно, има понављања или враћања.		
	- Несређена и нејасна форма приповедања која губи ток или га нема; - Тешко се стиче слика о целовитости текста; - Мисао нејасна и неразвијена, нема јасних целина.	1-2	
Ј Е З И К И П Р А В О П И С	- Богата и примерена лексика (разноврсност и оригиналност у избору речи у оквирима књижевног стандарда или функције датог језичког изражавања); - Синтаксички јасно обликовање исказа (јасна и прецизна реченица, прилагодљивост облику казивања – субјективан или објективан однос према датој предметности, без сувишног или недовољног у реченичкој структури); - Поштовање правописних правила на високом нивоу.	5-4	1-25
	- Сиромашан лексички фонд, употреба речи непознатог и неадекватног значења; - Честа употреба фраза које немају своје стилско оправдање, устаљеност израза, понављања речи; - Синтаксички коректно, али компликовано обликовање исказа (непотребно дуга и мање јасна реченица, нижа прилагодљивост форми приповедања – субјективан или објективан однос према датој предметности.); - Погрешно писање слова, речи и интерпункције, недоследности у писању негације, гласовних промена.	3	
	- Језик недефинисан и сиромашан, препун колоквијализама и неадекватно употребљеног жаргона; - Избор речи неадекватан без унутрашње логике текста; - Нејасно и компликовано; - Понављање неправилних језичких облика (грешке у писању негације, гласовних промена, облика речи и сл.); - Недопустиве правописне грешке у односу на узраст ученика.	1-2	
УРЕ- ДНОСТ	- Чист, прегледан и уредан задатак.	5-4	1-10
	- Задатак има мрље, жврљотине, шкработине које нарушавају изглед текста, али не утичу на читљивост текста.	3	
	- Неуредан и нечитак задатак	1-2	
ПОСЕБНО- СТИ УЧЕНИКА	- Индивидуалност; -Оригиналност у приступу теми и језичко стилском изразу - Посебна ограничења и потребе.		1-15
УКУПНО		100 БОДОВА	

Пошто у самом Правилнику није прецизно наведен начин давања препоруке (писмено или усмено) наставник на часу индивидуалног исправка писменог задатка може да да усмену препоруку за напредовање ученика, уз обавезу да то убележи у свеску за писмене задатке.

Критеријуми вредновања контролних задатака:

Контролни задаци (најављени, дужи од 15минута) садрже питања из читања и разумевања прочитаног, књижевности, граматике и правописа:

Оцењивање писмених провера знања руководи се следећим критеријумима:

више од 85%	одличан (5)
од 70% до 85%	врло добар (4)
од 55% до 70%	добар (3)
од 40% до 55%	довољан (2)
мање од 40%	недовољан (1)

Било би **пожељно** да се ученицима којима недостаје један поен за вишу оцену, дозволи да добију вишу оцену јер процена тежине задатака може бити флексибилна, а на тај начин се ученици мотивишу да успешније раде.

1.2. Усне провере знања

Оцењивање ученика на основу усмених одговора врши се у складу са глобалним и оперативним плановима рада наставника и представља континуирани процес.

Оцењивање се врши континуирано, на сваком часу. Ученици чије знање наставник проверава на часу усменим путем бирају се методом случајног одабира, према жељама ученика да тог дана одоварају усменим путем, или у договору са наставником.

Усмени одговор бележи се у педагошкој документацији наставника или у оквиру смајлија у електронском дневнику. На основу једног или више одговора изводи се оцена која се уноси у дневник рада.

Вежба у усменом изражавању, по Плану и програму наставе српског језика и књижевности за гимназије вреднује се на основу степена правилне артикулације, дикције, интонације, ритма и темпа у читању и казивању лирског, епског и драмског текста.

*Бројчана вредност оцене треба да буде у корелацији са општим стандардима постигнућа за крај општег средњег образовања и васпитања за област за коју се врши усмена провера знања и у корелацији са исходима за наставну тему и разред/годину.

Учеников успех на усменим проверама знања вреднује се на следећи начин, а у складу са Правилником о оцењивању у средњој школи:

- **Одличан (5)** ученик на постављено питање одговара самостално, показује висок ниво познавања градива, одговара на потпитања наставника без помоћи наставника и самостално повезује знања уводећи и појмове и појаве које се тичу других предмета, или на начин који показује висок степен развијености међупредметних компетенција. Успешно решава задатке на свим нивоима (почев од препознавања градива до примене наученог на новим примерима). Успешно актуализује своја знања и повезује их са стварним примерима из живота.
- **Врлодобар (4)** Ученик самостално одговара на питања, уз минималну помоћ и погрешке, добро познаје појмове који се тичу градива, не лута по теми постављаног питања, самостално одговара на потпитања која даје наставник, или уз малу помоћ наставника. Успешно решава задатке на свим нивоима постигнућа, уз малу помоћ наставника.
- **Добар (3)** Ученик познаје градиво, уме да препозна појмове који се тичу градива и да их репродукује, уз помоћ наставника уме да одговори на потпитања, али често греша. Не открива узрочно-последичне везе и не може самостално закључивати о њима. Одговара на питања основног нивоа и задатке које је наставник већ давао на часу. Показује занимање и труди се, упркос свему.
- **Довољан (2)** Ученик може набројати, именовати или уз помоћ наставника дефинисати само основне појмове, стално га треба подсећати и усмеравати у одговорима наводити на тачна решења и уз помоћ наставника је у стању да реши задатке основног нивоа. Отежано повезује дате чињенице и често греша у примени знања.
- **Недовољан (1)** Ученик није савладао основне појмове које садржи тема коју одговара, не показује интересовање да уз помоћ наставника пронађе одговоре, одговара са „не знам“ и „дајте ми један“, не жели усмено да одговара кад на њега дође ред или када га наставник позове да одговара, одбија да одговара на постављана питања, не показује интересовање за сопствени напредак и учење

2. Ангажовање ученика у настави

Наставник води евиденцију о домаћим задацима и индивидуалним задацима које је дао ученику.

Ангажовање ученика у настави оцењује се на основу:

- 2.1. Активности ученика на часу
- 2.2. Квалитета рада ученика на часу
- 2.3. Излагања и представљања, које укључује:

- самосталне радове ученика
- израду семинарских радова
- припрему излагања и/или предавања
- учешће у пројектима и сл.

Уколико ученик добије посебан задатак у договору са наставником бира облик у којем ће га представити.

Ако ученик има задатак да спреми презентацију, мапу ума или други дигитални или аналогни садржај, оценом одличан (5) може се оценити презентација (дигитални алат) урађена по следећим критеријумима:

1. презентација садржи највише десет слајдова
2. слајдови нису оптерећени текстом већ служе само као основ за успешно презентовање садржаја
3. ученик одлично познаје тему о којој говори и излагање уз помоћ презентације (дигиталног алата) је течно и има свој логички след
4. презентација не поседује граматичке и правописне грешке
5. презентација није преузета са интернета (са сајта Википедије или слично), већ указује на изворе одакле је ученик преузео материјале.

Уколико је задатак површно одрађен, преузет са интернета, или само преузет текст без критичког односа према садржају, уколико ученик не познаје тему довољно да би самостално о њој говорио, али је показао интересовање и урадио задатак, његов се одговор позитивно оцењује као урађен, али не добија оцену, већ се позитивн одговор води у педагошкој свесци наставника или путем електронског дневника (емотикони).

Стална активност и пет узастопно тачно написаних задатака оцењује се оценом одличан (5)

2.4. Учешћа на такмичењима, смотрема, пројектима:

- Ученик који на такмичењу избори пласман на републички ниво добија оцену одличан (5).
- Ученик који освоји неко од прва три места на литерарним конкурсима и смотрема добија оцену одличан (5)
- Ученик који учествује током целе школске године у облицима ваннаставног рада, пројектима, сарадњи са другим школама, локалном заједницом и установама културе, представљајући школу кроз наставни предмет српски језик и књижевност добија оцену одличан (5)

****Рад у групи или пројектна настава:**

Оцена за рад у групи иста је за све ученике у групи, осим уколико наставник није донео посебан поступак вредновања групог рада, и пише се у педагошкој свесци или у електронском дневнику путем емотикона. Знање стечено групним радом проверава се **индивидуално** и важи за **целу тему**, а не само за посебне радне задатке групе и може се уписати у дневник рада.

Критеријуми вредновања групог рада или пројектне наставе:

НИВО/ОЦЕНА	РАД У ГРУПИ/ПРОЈЕКТУ	ПОЗНАВАЊЕ ТЕМАТИКЕ	РЕШАВАЊЕ ЗАДАТКА
ВИСОК одговара оценама 4 или 5	Ученик сарађује са свим члановима групе, уважава њихове потребе, пажљиво слуша друге, поштује договоре групе, не касни, своје обавезе	Ученик поседује знања, показује спремност да прикупља нове информације, активно подстиче размену идеја и	Ученик је у потпуности посвећен решавању задатка групе. Даје предлоге како решавати задатак.

	извршава на време и тачно.	знања са члановима групе и уважава њихове идеје, често поставља питања која се односе на тему.	
СРЕДЊИ одговара оценама 3 или 4	Ученик сарађује са члановима групе уз мање тешкоће, повремено има проблема у комуникацији, али их самостално решава, своје обавезе извршава уз подсећање и опомињање.	Ученик поседује извесна знања и повремено суделује у размени идеја, повремено поставља питања која се односе на тему.	Ученик уз помоћ наставника и/или осталих чланова групе учествује у решавању задатка. Ретко има предлоге како решавати задатак али кад га добије ради по њему. Повремено има активности које не доприносе решавању задатка.
НИЗАК одговара оценама 2 или 3	Ученик повремено има сукобе у којима напада особе а не проблем, своје обавезе извршава ретко и делимично.	Ученик поседује мало знања и показује малу спремност да прикупља нове информације, ретко суделује у размени идеја, ретко поставља питања која се односе на тему.	Ученик минимално доприноси решавању задатака. Нема предлоге како решавати задатке и када добије предлоге слабо их реализује.
НЕЗАДОВОЉАВАЈУЋИ одговара оцени 1	Ученик омета рад групе, доприноси неконструктивним сукобима и не извршава своје обавезе.	Ученик ништа не зна о теми и нема интересовање да сазна. Не учествује у размени идеја. Никад не поставља питања која се односе на тему.	Ученик омета решавање задатка, ученик одбија учешће у решавању задатка

3. Напредовање у односу на претходни период

Напредовање у односу на претходни период исказује се оценом, чиме се уважава остварена разлика у достизању критеријума постигнућа за ученике који су, из било којих разлога, заостајали у савладавању градива.

4. Препорука за даље напредовање ученика

Препорука за даље напредовање ученика јасно указује ученику на то шта треба да побољша у наредном периоду и саставни је део повратне информације уз оцену.

II Сумативно оцењивање

Закључне оцене на крају класификационог периода изводе се у складу са чланом 17 Правилника о оцењивању ученика у средњем образовању и васпитању. Закључну оцену из предмета утврђује одељењско веће на предлог предметног наставника. Закључна оцена је бројчана и утврђује се на основу свих оцена од почетка школске године и сагледавања развоја, напредовања и ангажовања ученика и прикупљених података у педагошкој документацији наставника.

III Мере за побољшање успеха ученика у настави српског језика:

- Стручно веће сматра да знање ученика, свакако, треба што чешће проверавати на часовима (усмено излагање, петнаестоминутни тестови који се укписују у есДневник као активност, а не путем оцене, тимски и групни рад, презентације, пројектна настава) и тако их кроз различите приступе и методе оцењивати. Треба узети у обзир и могућности ученика и давати им различите задатке различите тежине, а све у циљу да ученик постигне што боље резултате и достигне највиши ниво знања
- Пратити и бележити напредовање и постигнућа ученика, али и указати на области где је успех слабији
- Редовно спроводити допунску и додатну наставу, али и консултације
- Увођење иновација у наставу

„Оцењивање се обавља уз уважавање способности ученика, степена спретности и умешности. Ученик са изузетним способностима, који стиче образовање и васпитање на прилагођен и обогаћен начин применом индивидуалног образовног плана, оцењује се на основу остварености циљева и исхода, стандарда постигнућа, као и на основу ангажовања. Ученик који има тешкоће у учењу услед социјалне ускраћености, сметњи у развоју, инвалидитета и других разлога и коме је потребна додатна подршка у образовању и васпитању, оцењује се на основу остварености циљева и стандарда постигнућа према плану индивидуализације или у току савладавања индивидуалног образовног плана.“ (чл. 12 Правилника о оцењивању у средњој школи):

Чланови стручног већа, наставници српског језика и књижевности:
Данијела Брђовић, Тијана Матић и Дејан Ратковић